

Jäsen n:o 8**Karl Gustaf Kyrklund** (1854-1916)

Urbaani tiedemies

Äyräpää oli perustajatusinan ainoa, josta tuli professori. Duodecimin perustamisen aikoihin tuskin kukaan povasi hänelle tiedemiehen uraa, Karl Kyrklundille sen sijaan luultavasti kyllä. Perustamiskokouksen aikoihin Kyrklund toimi opiskelun ohessa fysiologian laitoksen vt. laboraattorina, eli toimessa jonka edellinen haltija oli ollut Robert Tigerstedt, ja tusinasta ainoana hän oli saanut aikaan jo kaksi lääketieteellistä julkaisuakin. Odotukset varmasti lisääntyivät, kun väitöskirja valmistui 1886, viisi vuotta edellä Äyräpää. Kyrklund päätyi kuitenkin lopulta käytännön lääkäriksi kuten Äyräpää luukuun ottamatta muutkin toverit ja osoittautui siinäkin työssä varsin taitavaksi.

Karl Kyrklund pääsi 1875 ylioppilaaksi ruotsinkielisestä Turun lyseosta ja kuului perustajien joukossa ainoana Länsisuomalaiseen osakuntaan. Hänen opiskelumenestyksensä oli alusta pitäen loistava. Filosofian kandidaatin tutkinnon suorittamiseen häneltä kului vain puolitoista vuotta, mikä oli perustajatusinan ehdoton ennätys. Sen jälkeenkin opiskelu sujui vauhdikkaasti, lääketieteen kandidaatin tutkinto tuli suoritetuksi parissa vuodessa, ja kaikki opinnot Kyrklund sai vietyä läpi viidessä ja puolessa vuodessa. Parempaan suoritukseen pystyi perustajatusinasta vain Gustaf Idman. Kyrklund vauhditti opintojaan suorittamalla vuonna 1878 anatomian kurssin Leipzigin. Matkaan lähti myös Bertel Nohrström. Opettajina tovereilla olivat maailmankuulut anatomit Wilhelm His vanhempi ja Wilhelm Braune. Matkan tuloksena syntyi Kyrklundille ensimmäinen julkaisu. Hän oli yksi perustajatusinan stipendiaatteja: hyvästä opiskelumenestyksestä todisti Caloanderin stipendi. Lääketieteen lisensiaatin tutkinnon hän sai suoritetuksi samana päivänä kuin Kaarlo Nohrström ja Wilhelm Snellman.

Karl Gustaf Kyrklund väitteli tusinasta ensimmäisenä. Väitös-kirja kuuluu Duodecim-seuran kokoelmiin.

Kyrklundin kasvu- ja kotiympäristö oli ruot-sinkielinen, ja mitä ilmeisimmin hän kuului perustajatusinassa huonoimmin suomen kiel-tä osanneisiin, tai ainakin hän käytti mieluiten ruotsia. Niinkin myöhään kuin vuonna 1901 on pöytäkirjaan erikseen kirjattu Kyrklundin käyt-täneen Duodecim-seuran keskustelukokoukses-sa puheenvuoronsa ruotsiksi, vaikka muuten 20-vuotisjuhlien aikaan seuran kokoukset epä-ilemättä olivat jo käytännöllisesti katsoen koko-naan yksikielisiä (Duodecim-seuran pöytäkirjat 18.11.1901). Tämä ei tietenkään estänyt häntä olemasta selkeästi suomenmielinen ja saamas-ta Äyräpään kutsua Duodecimin perustamis-kokoukseen. Opiskeluaikaisista kirjeistä käy selvästi ilmi, että Kyrklund oli jo nuorena yliop-pilaana vannoutunut fennomaani. Aitojen fen-nomaaniaatteiden mukaisesti hän aikanaan Tu-russa pani lapsensa suomenkieliseen kouluun.

Kyrklund oli varmaankin kiinnostunut suo-men kielen kehittämisestä, mutta vielä kiinnos-tuneempi hän selvästikin oli suomalaisuudesta ja suomalaisten alkuperästä. Hän toimi Duo-decimin perustamisen aikoihin fysiologian lai-toksella, joka tuohon aikaan – niin yllättäväl-tä kuin se kuulostaakin – merkitsi käytännössä suomalaisten antropologian tutkimusta. Anato-mia ja fysiologia oli vielä jakamaton oppituoli (alat erotettiin toisistaan vasta 1882), ja molem-pia aloja opettavana professorina toimi Konrad Hällstén (1835–1913), originelli tiedemies, joka oli tunnettu suomenmielisyydestään ja kiinnos-tuksestaan suomalaisten alkuperän tutkimuk-seen. Hänestä tuli 1897 Duodecimin kunnia-jäsen. Hällsténin harrastuksista kertoo se, että hän testamenttasi aikanaan koko omaisuutensa vastaperustetulle Suomalaiselle Tiedeakatemialle käytettäväksi suomalaisten antropologiseen tut-kimukseen. Jo 1870-luvulta lähtien hän oppilait-tensa kanssa mittasi eri puolilta maata koottuja kalloja, ja tulokset julkaistiin 1881–1894 otsi-kolla »Materiaux pour servir á la connais-san-ce des crânes des peuples finnois». Järjestykses-sä ensimmäinen tässä sarjassa (1881) oli Karl Kyrklundin työ (von Bonsdorff 1975).

Julkaisu jäi kuitenkin ainoaksi tältä alalta. Viisi vuotta myöhemmin valmistunut väitöskirja käsitteli rasvan imeytymistä ohutsuo-lesta. Se on ensimmäisiä suomalaisia ruoansulatuksen fysiologiaa käsitteleviä tutkimuksia. Yleisempi innos-tus aiheeseen heräsi laajemmin vasta 1900-luvun alussa Pavlovin tutkimusten myötä (von Bons-dorff 1975).

Valmistuttuaan Kyrklund palasi kotiseudul-leen Turkuun, jossa hän toimi yksityislääkärinä sekä vankila- ja rautatielääkärinä yli 20 vuoden ajan. Kyrklund kirjoitti Turun-kaudellaan vielä muutamia kliinisiä julkaisuja, lähinnä tapaus-selostuksia. Hänen oivallisista klinikon kyvyis-tään kertoo vuodelta 1887 oleva julkaisu, jossa kuvataan ilmeisesti Suomen kaikkien aikojen en-simmäinen onnistunut suolitukoksen kirurginen hoito. Kyrklund keksi käyttää suoliresektion si-jasta tekoperäaukkoa, ja potilas jäi henkiin. Hän julkaisi tapauksen myös Aikakauskirja Duode-cimissa (Kyrklund 1887). Havainto saa lisäpai-noa siitä, että kirurgian professori Saltzman oli

Karl Kyrklund työhuoneessaan Turussa noin v. 1900. Kuvannut Aline Kyrklund. Pirkko Kyrkin kokoelmat.

aikaisemmin yrittänyt pari kertaa hoitaa suolitukosta kirurgisesti käyttäen suoliresektiota ja molemmilla kerroilla menettänyt potilaan (von Bonsdorff 1975).

Karl Kyrklund poikkesi taustaltaan muista Duodecimin perustajista sikäli, että hän ei tullut pappis- tai virkamiesperheestä. Hän polveutui Kirkkonummella ainakin 1700-luvun alusta lähtien asustaneesta Flinckin suvusta, jonka jäsenet olivat olleet rakuunoita ja käsityöläisiä. Hänen isoisänsä toimi Kirkkonummen pitäjänräätälinä ja otti itselleen nimen Kyrklund. Isästä vuorostaan tuli suutarimestari Turkuun. Karl Kyrklund edusti näin ollen isänsä puolelta sukunsa ensimmäistä akateemista polvea yhdessä veljensä Augustin kanssa, josta tuli apteekkariksi. Äidinpuoleisessa suvussa ylioppilaita sen sijaan oli ollut ennenkin. Hänen enonsa Karl Robert Malmström (1830–1900) oli pappi ja toimi Turun

kappalaisena ja lopulta Antrean kirkkoherrana. Hän oli aikanaan varsin tunnettu ruotsinkielisenä runoilijana ja näytelmäkirjailijana, ja hänen runokokoelmansa Elden (1871) palkittiin peräti Ruotsin akatemian pienellä kultamitalilla. Sivumennen todettakoon, että Karl Kyrklundin serku taidemaalari Tyra Malmström (1875–1928) solmi aikanaan avioliiton duodecimilaisten »hovimaalarin» Wilho Sjöströmin kanssa. Ympyrät olivat pienet tuohon aikaan.

Paikallisen sanomalehden muistokirjoituksessa Kyrklundia luonnehdittiin urbaaniksi henkilöksi, jolla oli erityisen kehittynyt kauneudentaju ja jolle musiikki merkitsi paljon. Urbaanius yhdistyi kuitenkin elämän läpi jatkuneeseen luonnontieteen harrastukseen ja Ruissalon huvila puutarhoineen oli hänelle hyvin läheinen. Aline Kyrklund kuvasi Ruissalon maisemia ahkerasti ja näitä kuvia voi ihailia äskettäin ilmestyneestä

Turkulaisia lääkäreitä Hamburger Börs -hotellissa 1900-luvun alussa. Seisomassa vasemmalta 1. tuntematon, 2. gynekologi Karl Werner Boije (1875–1935), 3. yksityislääkäri Karl Emil Lindgren (1870–?), 4. piirilääkäri Gustaf Adolf (Gösta) Tollet (1862–1946), 5. lääninsairaalan alilääkäri Gunnar Sältin (1870–1915).

Istumassa vasemmalta: 1. yksityislääkäri, sitt. piirilääkäri Lars Ivar Ringbom (1869–1937?), 2. silmälääkäri Arthur Grunér (1860–1934), 3. vankilalääkäri Georg Mauritz von Essen (1850–1937), 4. gynekologi ja synnytysairaalan ylilääkäri Carl von Heideken (1856–1914), 5. lääninsairaalan ylilääkäri Lennart Strähle (1863–1929), 6. Karl Kyrklund, 7. kaupunginlääkäri Berndt Gustaf Hahl (1825–1912). Kuva: Museoviraston kuva-arkisto.

kirjastakin (Rosengren 2005). Kaikkein tärkein hänelle oli kuitenkin perhe, jonka hän asetti etusijalle. Julkiseen elämään hän osallistui vain vähän. Kunnallisia luottamustoimia hänellä oli erittäin niukasti, eikä hän muista perustajajäsenistä poiketen juuri osallistunut kunnallispolitiikkaan. Hän kuului kuitenkin kuuden vuoden ajan Turun köyhäinlaitokseen, ja lisäksi hän ehti muutaman viikon ajan ennen kuolemaansa olla Tampereen terveyslautakunnan jäsen.

Lastensuojelu oli hänen sydäntään lähellä. Turussa virisi 1880-luvun puolivälissä ajatus lastensuojeluyhdistyksen perustamisesta, ja vuonna 1886 Leipzigiin ja Breslauhun tekemänsä opintomatkan aikana Kyrklund perehtyi vastaavaan toimintaan Saksassa. Heti hänen kotiinpaluunsa jälkeen Turkuun perustettiin Barnskyddsföreningen i Åbo 1886. Kyrklund oli yhdistyksen joh-

tava sielu ja monivuotinen puheenjohtaja (Hasselblatt 1959).

Karl Kyrklund nääntyi työtaakkansa alle 62-vuotiaana. Hän oli jo 60-vuotias päättäessään jättää kotikaupunkinsa Turun ja siirtyä Tampereelle piirilääkäriksi. Tampereella puhkesi samaan aikaan paha lavantautiepidemia ja apuun hälytettiin lääketieteen kandidaatteja Helsingistä. Yhtenä heistä Karl Kyrklundin poika Rafael. Työtehtäviin kuului pitkiä ja raskaita sairaskäyntimatkoja, ja erään poikkeuksellisen raskaan sairaskäynnin aikana hän sai sekavuuskohtauksen mitä ilmeisimmin aivohalvauksen seurauksena ja joutui vuoteenomaksi. Hänellä oli jo Turun aikoina ollut kerran sydänkohtaus, ja muutama päivää myöhemmin ennestään heikko sydän murtui (nekrologit Tammerfors Nyheter 20.3.1916 ja Åbo Underrättelser 20.3.1916).

Henkilötietoja

Kyrklund Karl Gustaf, s. 4.8.1854 Turussa. Kuoli Tampereella 18.3.1916 sydänhalvaukseen. Vanhemmat: suutari-oltermanni Gustaf Henrik Kyrklund ja Maria Wilhelmina Malmström. Puoliso 1883 Aline Herlin, s. 1863, k. 1931. Vanhemmat: kauppias Gustaf Albert Herlin ja Johanna (Hanna) Wecksell. Lapset: Margareta (Greta), 1885–1959 (Hellström); Karl Rafael 1889–1957 (vuodesta 1933 Kyrki), LKT, Turun lääninsairaalan lastentautien ylilääkäri, Duodecim-seuran jäsen ja Turun Duodecim-Seuran puheenjohtaja 1930–36; Karl-Magnus 1891–1937 (vuodesta 1935 Kyrki), varatuomari, asianajaja.

Opinnot: Ylioppilas Åbo Lyceumista, ja kirjoittautui Helsingin yliopistoon 1875 (Länsisuom.). FK (fysis-matem. osasto) 1877, LK 1879, FM 1882, LL 1883, väitellyt lääketieteen ja kirurgian tohtorin arvoa varten 1886, LKT 25.1.1887.

Virkaura: Helsingin yliopiston fysiologian laitoksen vt. laboraattori 1881–82, Rauman vt. kaupunginlääkäri 4,5 kk 1882, Helsingin yliopiston patologian laitoksen vt. assistentti 1882–83, Turun kuritushuoneen vt. lääkäri 1883, Turun vt. piirilääkäri 6 kk 1885 ja 6 kk 1891–92, yksityislääkärinä Turussa. Rautatielääkäri Turussa 1890–, Turun kuritushuoneen vak. lääkäri 1893–, Tampereen piirilääkäri 1914– kuolemaansa asti.

Luottamustoimet: Ylioppilasvaliokunnan varajäsen 1879. Barnskyddsforeningen i Åbo – Turun Lastensuojeluyhdistyksen perustajia 1886 ja ensimmäinen puheenjohtaja. Turun keuhkotautiparantolan kannatusyhdistyksen puheenjohtaja. Turun kaupungin köyhäinhoitohallituksen jäsen kuusi vuotta, lyhyen aikaa Turun palokomission jäsen. Tampereen kaupungin terveyslautakunnan jäsen muutamien viikkojen ajan ennen kuolemaansa.

Opintomatkat: Leipzig 1878, Berliini ja Wien 1883–84, Leipzig ja Breslau 1886, Berliini ja München 1895, Lontoo (tutustumiskäynti vankiloihin) 1903.

Jäsenyydet: Duodecimin jäsen 1881–, Finska Läkaresällskapetin jäsen 1883– kuolemaansa saakka, Suomalaisen Kirjallisuuden Seura 1895–.

Julkaisut: Wilhelm Braune ja Karl Kyrklund: Ein Beitrag zur Mechanik des Ellenbogenelenkes. Arch f Anatomie und Entwicklungsgeschichte 1879:321–340. Matériaux pour servir à la connaissance des cranes des peuples finnois (I) 1881, Studien über Fettresorption im Dünndarme (väitöskirja) 1886. Tapausselostuksia Aikakauskirja Duodecimissa ja Finska Läkaresällskapet Handlingar -lehdessä.

Haudattu Turun vanhalle hautausmaalle.

Kirjallisuutta

von Bonsdorff B. The history of medicine in Finland 1828–1918. Helsinki: Soc Sci Fenn, 1975.

Hasselblatt R. Åbo läkareförening genom 100 år. Finska Läkaresällskapet Handlingar 102, 1959.

Kyrklund K. Suolitukkeuma parannettu operatsionin kautta. Duodecim 1887:3:201–2.

Rosengren C. Kesäksi Ruissaloon. Turun maakuntamuseon julkaisuja 8. Turku 2005.

* * *

Pirkko Kyrki on antanut arvokasta apua isoisän isäänsä käsittelevän kirjoituksen laadinnassa, josta hänelle kiitokset.

JAAKKO IGNATIUS
jaakko.ignatius@duodecim.fi